

Тетяна ШЕВЧЕНКО

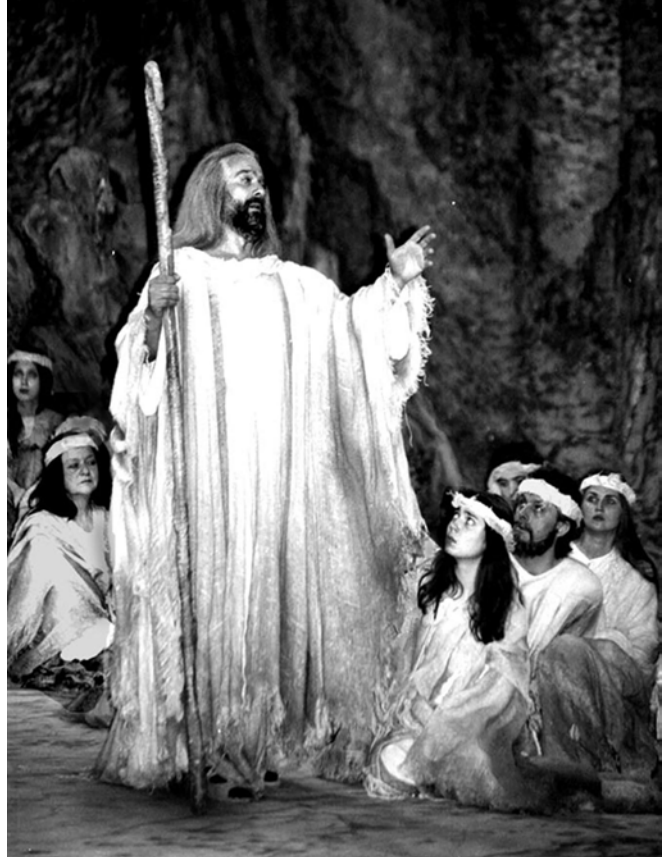
НЕСПОДІВАНКИ Й ОДКРОВЕННЯ МИНУЛОГО СЕЗОНУ

Вибрані спостереження

У минулому сезоні ніби якоїсь нечуваної дивовижі наче й не відбулося, але сценічні одкровення виникали там, де їх ніхто не чекав.

У ПОШУКАХ ПРОРОКІВ

Років десять тому на сценічних майданчиках гетьманів було рясно, вони збирали чимало спраглих відчутти духовне єднання з історичними постатями. З часом голосні промови сценічних (зрештою, і нинішніх несценічних) провідників національних ідей уже лунали в напівпорожніх залах. За звичкою їх ще сприймали з пошаною, проте все частіше знизували плечима – мовляв, втомилися слухати. Житейський театр розігрував інші сюжети. Логічним продовженням згаданої ситуації стали постановки двох вистав, на перший погляд, дуже різних, та все ж... Ідеться про першопрочитання опери М.Скорика “Мойсей” у Львівській опері та вистави “УБН” (“Український буржуазний націоналіст”) на заньківчанській сцені. І в першому, і в другому випадку мова про проблему духовної порожнечі,

Сцена з опери “Мойсей” М. Скорика, Львівський академічний театр опери та балету ім. Соломії Крушельницької, реж. З. Хиановський, художники Т. та М. Риндзакі, Мойсей – О. Громиш

прагнення і шляхи виходу з неї. Спільне у вистав і те, що вони викликали великий резонанс. Хоч обертони тих громадських відлунь були різними.

Щодо “Мойсея” (керівник проекту – Т.Едер), то глядачі ставилися до постановки по-різному. Одні раділи з самого факту появи нової опери, з того, що театр зумів мобілізувати творчі сили і знайшов джерела фінансування цього масштабного сценічного дійства. Хтось тішився з факту сценічної адаптації біблійної легенди, інші відзначали досягнення постановочної групи. Шанувальники таланту Мирослава Скорика, звичайно ж, вітали славного композитора. Але, ясна річ, не бракувало й таких, які знайшли причини дорікати маестро, найбільше – гріхами застарілої музичної мови. Мовляв, композитор не промовив до слухача мовою нового тисячоліття. Воістину, ще раз підтвердилася думка: не помічаємо пророків у своїм краю. Але хай би що там говорили, на сцені Львівської опери з’явився твір, який привернув до себе увагу. І що найважливіше, завдяки “Мойсеєві” і двом вердівським прем’ерам останнього сезону – “Набукко” й “Травіата” – театр ствердив, що подолав перевал після “пустельних” тенденцій останніх років.

Відлуння прем’єри заньківчанського спектаклю “УБН” за п’єсою Г.Тельнюк (теж першопрочитання) нагадувало затятий двобій противників. Годі пригадати, коли котрась із львівських театральних прем’єр викликала такий суспільний ажіотаж і суперечки – хіба що у радянські часи, коли пильні органи забороняли вистави,

Б.Козак, С.Глова, Ф.Стригун (зліва направо) у виставі “УБН” Г. Тельнюк, реж. Ф. Стригун, худ. В.Бортяков, Львівський академічний театр ім. М. Заньковецької

а прогресивно мислячі громадяни йшли до театру як на мітинг. Кожна із прем'єрних вистав проходила при переповнених залах. Але водночас і в залі, і на сторінках преси лунали обурені докори на адресу театру, мовляв, спалюжено світлий образ націоналіста.

Симптоматичною була прес-конференція після перших показів вистави. Розмова фактично перетворилась на якусь суміш обговорення роботи театру й лекції з теорії драми. Зібралися не лише журналісти, а й найактивніші глядачі. Автори вистави змушені були докладно пояснювати, що п'єса – не документальний протокол, а художній твір із узагальненими образами. Репліки і запитання із залу свідчили про те, що не всі позбулися навичок мислити категоріями прямолінійної радянської плакатної пропаганди, яка забороняє надавати критиці переможця. Театрові фактично докоряли за те, що він знову взяв на себе роль суспільної трибуни, закликає замислитися про реальний стан речей в Україні, вказує на болочі суспільні проблеми і попереджає про загрозу існування незалежності. Лунали навіть вимоги заборони вистави, себто закликали діяти за взірцем радянської цензури. Щоправда, дехто із прихильників вистави спеціально прийшов на прес-конференцію, аби морально підтримати творчу групу і публічно подякувати їй.

Не менший ажіотаж викликала вистава під час її показу в Києві. Київського глядача менше цікавила ймовірність образи конкретних представників дисидентського руху. Спектакль радше примусив замислитися над глибиною морального падіння суспільства, його верхів і низів.

Не такою масштабною і голосною, як дві попередні, але не менш цікавою стала прем'єра за В.Симоненком “Марко Проклятий” у Львівському театрі ім. Леся Курбаса. Якщо у двох попередніх випадках одним із важливих чинників постановок був їх масштаб, то у “Маркові Проклятому” (режисер-постановник – В.Кучинський, художник-постановник – О.Баклан) уся принадність у камерності, максимальному самозаглибленні, прагненні вслухатися у першоприроду прокляття народу. Народу, що прагне пророка і ніяк не може здобути його.

А ЩОБ КРАСИВО І ПРО КОХАННЯ...

Що ж то за театр, який не говоритиме зі сцени про кохання? Та про таке, щоб аж дух захоплювало! Та ще так,

аби все це виглядало красиво й чарівно і головне – небуденно. Останній львівський театральний сезон не оминув цієї вічної теми і дав нагоду вдовольнити не лише сентименти душі, а й досить високі естетичні вимоги.

Прем'єра вистави “Божевільні від кохання” за п'єсою американського драматурга С.Шепарда відбулася у Львівському духовному театрі “Воскресіння”. З першої миті публіку поглинає потужний заряд енергії ритмів рок-н-ролу, який супроводжує все дійство. Режисерові-постановнику Ярославові Федоришину вдалося створити виставу, у якій природно поєднуються атракційна видовищність, позначена добрим смаком, і психологічна глибина. Вас не принижують надмірним моралізаторством, не пригнічують моторошною філософічністю – про серйозні речі говорять у легкій і доступній формі.

Хорошого гатунку атракційність властива й заньківчанській виставі на Камерній сцені “Картка любови” (автор – Р. Горак, режисер-постановник – Г.Шумейко, сценографія О.Ноги, костюми І.Кодлубай). Привертає увагу сама інтрига, взята з історії реальної жінки Ольги Рошкевич, у заміжжі Озаркевич, – першого кохання Івана Франка. Актриса Ірина Шумейко і Мирослава Солук, студентка акторського відділення Львівського національного університету імені Івана Франка втілюють на сцені Ольгу в різних відтинках її життя: в поважному віці та юності. Динамізм цього дуету підсилений підкреслено театральними прийомами, зокрема змістовим обігруванням сценічних костюмів. Маніпуляції з деталями костюму перетворюються на автономне видовище. Може, в якісь моменти постановників зраджує почуття міри, але сам прийом вартий уваги. У загальному контексті він створює шляхетну атмосферу вишуканого естетизму, який, до речі, важко назвати провінційним. Шкода, правда, що Ірина Шумейко дещо надмірно педалює зображення емоцій – цим сьогодні, на жаль, нерідко грішать заньківчани.

“Курбасівці” подарували глядачеві у цьому сезоні своєрідну феєрію за діалогами Платона – виставу “Хвала Еросу”, здивувавши як самим вибором матеріалу, так і тим, якою мірою цей матеріал може бути актуальним. Вистава ніби закликає сучасних прагматиків пробудити у своїх душах красу любовних відчуттів. Бо ж навколо щось надто багато чути про механічну техніку сексу. Любитися – то вам не ...

В.Губанов (ліворуч) та П.Микетюк у виставі “Божевільні від кохання” С. Шепарда, реж. Я. Федоришин, Львівський театр “Воскресіння”

Сцена з вистави “Хвала еросу” за Платоном, реж. В. Кучинський, Львівський Молодіжний театр ім. Л. Курбаса

Вишуканість чарівного видовища властива й новому прочитанню вердівської “Травіати” у Львівській опері. Динамізм режисури Дж. Вішілія (Італія), ошатність сценографії Т. та М. Риндзаків, розкішні костюми О.Зінченко разом із безсмертною музикою і вдалим музичним виконанням (диригент-постановник М.Дутчак) стають своєрідною одою прекрасному почуттю.

Згадані спектаклі ніби творять перехрестя, точку відліку, в якій поєднуються демократичні та інтелектуально-естетичні засади. Ясна річ, що при бажанні можна знайти окремі недоліки в кожній із названих вистав. Але сам їх перелік, різноманітність драматургічного матеріалу свідчать про те, що театр розуміє спрагу глядача за спектаклями, які хвилюють і примушують замислитися.

ЗМОРДОВАНИЙ, ВИСНАЖЕНИЙ, АЛЕ ВСЕ ЩЕ “ЗОЛОТИЙ”, БО ВПЕРТИЙ

Традиційний міжнародний театральний фестиваль “Золотий Лев” знову, всупереч усьому, таки відбувся. На церемонії його закриття один із членів журі сказав дещо прикрі слова. Йшлося про те, що “Тран-прі” за кращу виставу нікому не присудили, бо не було гідної. На думку промовця, подібну нагороду слід було давати тільки такому сценічному творові, який би показав нові магістральні шляхи театру майбутнього. “Так сталося, мабуть, тому, – вважає цей член журі, – що зараз злам тисячоліть і нові напрями ще не визначилися”. Хто ж винен у відсутності на фестивалі суперподії – організатори “Золотого Лева” чи просто Час?

Якщо розглядати цю проблему дещо по-філософськи, то впадати у відчай не варто. Бо тільки з плином часу можна дізнатися, яка подія є справді унікальною. Мабуть, найважливішим було те, що організатори фестивалю, зокрема його лідер Ярослав Федоришин, не відмовилися від проведення самої акції через гострий дефіцит коштів. Хоча саме з цієї причини не було запрошено до Львова чимало авторитетних колективів. Та гості фестивалю і його глядачі навряд чи мали підстави скаржитися на відсутність цікавих мистецьких явищ.

Спираючись на відгуки тих, хто побував на фестивальных виставах, можна сміливо стверджувати, що сума позитивних емоцій була значною. Колективи показали дуже різноманітні за змістом, стилями й жанрами вистави. Були тут елітарно-філософські, як, приміром, остання постановка класика світового театального авангарду ХХ ст. Й. Шайни – спектакль “Розпаковування” Жешувського театру ім. В. Семашкової (Польща). Яскравою сторінкою фестивалю можна назвати і п’ять вуличних видовищ – приклад максимально демократичного мистецтва.

Гаслом минулорічного “Золотого Лева”, як і в попередні роки, було: “Класика – очима експерименту”. Вистав, які відповідали гаслу, не бракувало.

Фестиваль “Золотий Лев” – окрема позиція в житті театального Львова. І глядачам, і львівським професіоналам він компенсує брак інформації, дарує нові враження. Усе це дає поштовх до нових цікавих робіт львівських митців і виховує самого глядача.

*“Гусеня” Н. Гарнет, реж. В. Лісовий, худ. Л.Воробійов,
Тернопільський обласний театр актора і ляльки.*

ОЧІКУВАННЯ СВЯТА

Упродовж останнього театального сезону відзначили чимало поважних ювілеїв. Зокрема, на початку сезону театральна громада вшанувала пам’ять видатного сценографа Євгена Лисика з приводу 70-річного ювілею майстра. Може, не надто широко, але все ж академічно й солідно львів’яни відзначили 225-річчя професійного театру у Львові.

Не так багато, як хотілося б, але львів’яни беруть участь у цікавих міжнародних проектах. Таким можна вважати українсько-швейцарський балетний проект. Шанувальники Терпсихори побачили на сцені Львівського академічного театру ім. Соломії Крушельницької танцювальну сюїту на музику Г.Телемана, Б.Бріттена та І.Стравінського. У проекті брав участь фестивальный оркестр “Львів” під диригуванням швейцарського маестро Гунгарда Маттеса. Хореограф-постановник сюїти – соліст балету Львівської опери Сергій Наснко. У виставі брали участь артисти балету цього ж театру та учні хореографічної школи.

Минулого сезону відбувся третій фестиваль театрів ляльок “Золотий Телесик”. Програма була вельми насичена – щодня юні глядачі мали змогу подивитися аж по три вистави. До Львова з’їхалися майстри з усієї України – з Донецька, Хмельницька, Києва, Вінниці та інших міст. Всього на фестивалі виступили представники десяти театрів, а також студенти Харківського інституту мистецтв.

Як і в минулі роки, продовжували точитися дебати навколо питання – як виживати театрові. Театральна реальність продемонструвала різко контрастні приклади. Рідні українські клерки допрацювалися до того, що через їх недбалість Львівський академічний театр ім.М.Заньковецької наразі вже пів року без зарплати. Зате їхні сусіди з Опері знайшли воістину виняткового духовного мецената – папу Івана Павла II.

Наприкінці хочеться згадати вуличні вистави, яких останнім часом у Львові побільшало. Вони відбуваються переважно тоді, коли стемніє. Обов’язковим атрибутом є вогні та піротехнічні ефекти. Вони вихоплюють із пейзажу нічного міста багатолюдний натовп, зачарований театральним видовищем: люди прагнуть свята ...